

Uitgave van Vereniging Woodbrookers Barchem

APRIL 2019

10

Woodbrookers Berichten

In deze WBB:

Impressies filosofieweekend: van woede naar redelijkheid

Dokument: Vormingswerk in Bentveld

Programma: Schilderdagen en weekend over compassie van Karen Armstrong

IO

INHOUD

Ter Zake	4
Van het bestuur	4
Agenda	5
Impressie cursus: Van woede naar redelijkheid	5
Verslag Lezing op de berg: Henk Manschot	8
Document: Vormingswerk Bentveld	10
Persoonlijke ervaring: Mystiek?	16
Programma Woodbrookers: Schilderdagen in Barchem	18
Programma Woodbrookers: weekendcursus Compassie	19
Wat en wie bij de Woodbrookers	20
Over het lidmaatschap	x
Mutaties	x
Legaat	x
Colofon	22

VAN DE REDACTIE

Ter Zake

Goed beschouwd is deze WoodbrookersBerichten nummer 10 gevuld met artikelen die allemaal gaan over ons eigen leven. Geen beschouwingen over de verre interessante ontwikkelingen in de grote wereld ver weg. Wel over onze eigen kern, je eigen doel en verlangens. Ikke ikke. Bezinning. Bezig zijn met je eigen verlangens, je woede, je wraak, je vermogen en onvermogen. Typerend voor Barchem? Zo met jezelf bezig zijn? Aan de ene kant wel. Wat dat betreft past een deel van het Woodbrookersdenken bij de ik-tijd, waarin we in de jaren-60 als wijze 'jongeren' vol verwachtingen zijn terechtgekomen. Ook in Barchem spraken we eindeloos over onze gevoelens die we ervaarden in ontmoetingen met de ander. Dat zorgde voor verbinding, we noemden dat wel eens 'religieus'. En we noemden ons Barchemieten.

Maar laten we wel zijn, bij de Woodbrookers gingen we toen en nu een stap verder dan dat eigen-ik-denken. We trokken en trekken de lijn wel degelijk door naar de mensen om ons heen. Als ik goed of niet goed in mijn vel zit, wat betekent dat voor de maatschappij? Wat voor beroep doet de maatschappij op mij? Hoe kan ik mijn steentje bijdragen? Immers de Vereniging Woodbrookers heeft tot doel 'door onderlinge ontmoeting in een geest van openheid, religieuze verbondenheid en maatschappelijk betrokken zijn bij te dragen aan persoonlijke verdieping en bezinning op de maatschappelijke verantwoordelijkheden'. En daarover leest u in deze WBB gelukkig ook. Veel plezier met het lezen.

AGENDA

18 mei 2019

Ledenvergadering

13 - 16 augustus 2019

Weekcursus: Schilderdagen

8 - 10 november

Weekendcursus: Compassie

VAN HET BESTUUR

We zijn blij dat Dores Lignac aan het proefdraaien is bij de activiteiten van het bestuur. We waren met twee personen zeer kwetsbaar, we zijn dat natuurlijk met drie ook, maar dat voelt toch al anders. Dores, welkom!

We hebben in februari van een prima cursusweekend met Corrie Haverkort genoten, waaraan verschillende nieuwe mensen actief deelnamen. Van de vijftien aanmeldingen waren er vijf leden, zes mensen die al eerder bij een cursus kwamen en vier echte nieuwelingen. Je zou zo zeggen dat de Vereniging Woodbrookers aan een nieuwe lente is begonnen! Eind 2014 besloten we in een buitengewone ledenvergadering met het conferentiewerk stug door te gaan, ook al kwamen er geen nieuwe leden bij. We spraken met elkaar af jaarlijks twee weekendcursussen te organiseren, naast een kerstweekend en een zomerweek.

Het traditionele samenzijn met de kerstdagen in Barchem was voor het laatst in 2015, met een heel klein groepje. We zagen dat ook bij de zomerweken de belangstelling afnam. Wel zijn daar de schilderdagen voor in de plaats gekomen, ook dit jaar weer in augustus. De cursusweekenden lopen goed: het minimum aantal van twaalf wordt ruim gehaald. De belangstellenden die op de levensbeschouwelijke onderwerpen afkomen zijn 'jong' en enthousiast.

Mochten we in de vorige WBB drie nieuwe leden bekendmaken, nu zijn dat er opnieuw drie. Dat hebben we in geen jaren meegemaakt! In gesprekken met nieuwe deelnemers blijkt dat de 50-plussers van nu graag in groepen bij elkaar komen om te praten, écht te luisteren naar elkaar. 'Juist dat bespreken van thema's uit de filosofie, dat reflecteren op je eigen handelen, daar is steeds meer behoefte aan', zo hoorde ik in de wandelgangengesprekken. 'Dat vormende, dat is echt niet uit de tijd. Integendeel'. Zou het echt waar zijn?

We gaan door, met elkaar en voor elkaar.

Marijke Sondorp, voorzitter Vereniging Woodbrookers Barchem

IMPRESSIES WEEKENDCURSUS

Van Woede naar Redelijkheid

Datum: 1 - 3 februari 2019

Inleider: Corrie Haverkort

Filosofie is zoeken naar de zin van het leven, zei Corrie. Daar sluit ik me geheel bij aan.

Een impressie van Dores Lignac

We zoeken zowel van ‘bovenaf’ als ‘onderin’ naar betekenis.

Emoties spelen altijd een grote rol, zij noemt dat ‘oplevingen van het denken’.

Emotie is het geheel aan ervaringen waarin de inzichten zich tonen.

Emoties moeten gehoord worden, het is iets dat we als belangrijk ervaren. Reflecties op een emotie komen later.

Emoties worden sterk bepaald door moraal.

Wanneer raak ik ontroerd? Dat was onlangs, toen op tv een hereniging plaatsvond tussen een dochter en haar biologische moeder. De tranen van vreugde, omdat de onzekerheid over van wie de dochter uiteindelijk was, eindelijk voorbij was.

Het raakte me diep.

Het verwijst voor mij naar mijn eigen verlangen naar iets dat erg belangrijk voor me was.

Het leven is onzeker, en ook niet eenduidig.

We blijven zoeken naar ‘geluk’. Wat is dat? We gebruiken eudaimonisme, het streven naar een goede ziel, moreel juist, rechtvaardig. Dan voelen we ons (even) gelukkig. Geluk is het goede dat eigen is aan de persoon, dat je jezelf genoeg bent.

Angst is je bedreigd voelen, onzeker. Het weerspiegelt ons verlangen naar veiligheid.

Verdriet voelen we als we iets belangrijks missen. We verlangen dan naar verbondenheid.

Woede betekent machteloosheid, onrecht ervaren. Je verlangt dan naar rechtvaardigheid.

Walging is afkeer, afschuw van wat je ervaart. Zoals martelingen, kindermisbruik, maar ook fysiek: braaksel bijvoorbeeld.

Als je je eigen kwetsbaarheid kent, kun je de fysieke en morele kwetsbaarheid van de ander makkelijker accepteren. De andere kant daarvan is het verlangen naar menselijkheid, naar humaniteit.

Met taal moet je leren om emoties te verwoorden. Als je dat niet kunt, ben je anders dan iemand die dat wel kan. Mannen kunnen vaak sneller een beslissing nemen, ze regelen dat. Vrouwen argumenteren de voors en tegens waardoor het langer duurt eer ze een beslissing nemen, maar die is vaak wel genuanceerder.

Aristoteles schreef: Bij geluk moet je zoeken naar de juiste karaktereigenschappen, zoek het ‘midden’.

Zo is dapperheid het midden tussen lafheid en overmoed.

Vriendelijkheid is het midden tussen botheid en vleierij.

Vertrouwen is een emotie, die inhoudt dat je je openstelt, maar ook dat dat vertrouwen geschonden kan worden. Je geeft je volledig over aan die ander. Als je dat niet kunt ben je naïef. Want als je wordt teleurgesteld, heb je het gevoel dat je onrecht is aangedaan, maar je ging uit van premissen.

Wraak helpt niet, dat slaat altijd terug op jezelf.

Behoeft aan vergelding ontstaat als je niet wordt gezien als jezelf. Ook: niet accepteren dat het is wat het is.

Dat roept vergelding op, en neigt naar wraak. Maar wraaknemen lost niets op, het heeft ook niets te maken met menselijke waardigheid.

Als je pijn lijdt, krijg je de behoefte pijn terug te willen doen, in gedachten of echt.

Ik zag mijn kleine broertje die gevallen was met zijn stepje, de step slaan!

Woede richt zich altijd op een handeling. Haat, minachting en walging richten zich ook op de persoon.

Pas als de dader beseft: wil ik zo behandeld worden en het antwoord is nee, dan kun je je ook in de ander verplaatsen.

Walging is een heftige emotie. Het maakt dat je de persoon en de handeling veracht. Daardoor kan een groep de morele maatstaf behouden.

Bij minachting zie je de ander als verachtelijk, sociaal zowel als moreel. Bijvoorbeeld bij heel dikke mensen: het is een afweer, en tegelijkertijd een onverschilligheid wat het die ander doet.

Afgunst en jaloezie lijken op woede, maar er is een verschil. Bij afgunst heeft de ander iets wat jij niet hebt, en je gunt het de ander niet.

Jaloezie lijkt op afgunst maar je wilt niet verliezen wat je hebt. De rivaal is een bedreiging, roept woede en vergelding op, want het maakt je onzeker. Daarnaast laat het geen ruimte voor verdriet en treuren toe.

Transitiewoede is getransformeerde woede.

Wat kun je na een woedeuitbarsting doen? We gaan inzien hoe irrationeel we geweest zijn en verlangen er naar een goed mens te zijn. Dus wraak nemen is niet zo zinvol. Maar wat dan wel?

Ook zonder woede kun je onrecht aan de kaak stellen. Kwaad worden is niet nodig om de ander serieus te nemen. Dat doe je niet tijdens een woedeuitbarsting, dan neem je de ander niet serieus. Maar woede geeft wel een signaal af.

Je kunt je de volgende vragen stellen:

Wat is inlevingsvermogen?

Wat belemmert me om me in te leven in de ander?

Wat is het verschil tussen medeleven en mededogen?

Met wie voelde je mededogen en hoe voelde dat? Wat heb je toen gedaan?

Heb je wel eens mededogen gemist?

We zagen de prachtige film over Hannah Arendt, die verslaggever werd van het proces Eichmann in Israël. Haar manier van kijken en luisteren naar het proces riep veel afweer op. Deze man moest gestraft worden voor de vele moorden die hij had veroorzaakt. Dat was de algemene mening van het publiek.

Hannah ziet vooral een man die zich stipt gevoegd had naar het systeem en daardoor had afgeleerd om zelfstandig te denken. Door deze open houding, veroordeelde ze Eichmann niet om wat hij gedaan had, als wel dat hij net als zij slachtoffer was geworden van het nazi-systeem. Hij nam dus ook geen verantwoordelijkheid voor zijn daden. Het systeem maakte het bijna onmogelijk jezelf te blijven.

In welk systeem zitten wij? De opdracht van ieder mens is mens te zijn, levend te zijn.

Van woede naar redelijkheid: geef daarin emotie ook een plaats.

Een boeiend weekend dat je noopt na te denken over woede. De film liet ook zien dat de invloed van sociale systemen gigantisch is en het soms moeilijk maakt om eerlijk over jezelf na te denken.

Intussen waren er goede gesprekken met de deelnemers en de leiding. Dankjewel Corrie Haverkort en Marijke Sondorp, die alles weer op rolletjes liet lopen!

--- --

Uitgenodigd door onze vriendin Annie, die zo ongeveer geboren is bij de Woodbrookers, gingen mijn man en ik mee naar een Barchem weekend. Zo waren er ineens vier Culemborgers in de groep.

Een impressie van Bettie ten Cate

Het thema, o.l.v. van filosoof Corrie Haverkort was ‘Van Woede naar redelijkheid’, met als leidraad het boek ‘Woede en vergeving’ van Martha Nussbaum.

Ik heb genoten van het weekend: te verkeren in een prachtig stukje Achterhoek, met goede verzorging en inspirerende gesprekken, interessante en aardige groepsleden, gedegen colleges, heldere uiteenzettingen, oefeningen en groepsgesprekken.

Wat een inspiratie doe je dan op en wat kun je daar weer mee aan de slag in je dagelijkse leven, zo blijkt.

We verkenden de begrippen woede en redelijkheid.

Een paar inhoudelijke opmerkingen:

emoties zijn oplevingen van het denken,
hoe kunnen we taal vinden voor onze emoties,
het belang van zelfreflectie en inleving om te komen tot
‘transitiewoede’ in plaats van vergelding en wraak.

We keken naar de film over Hannah Arendt van Margarethe von Trotta waarin het proces tegen oorlogsmisdadiger Eichmann in Jeruzalem centraal staat.

We gingen daarna stil naar onze kamers, al of niet met een glaasje en spraken er de volgende morgen over. We leerden eerst maar eens via een oefening te vertellen wat we hadden waargenomen, zonder interpretaties. Een kunst op zich.

Er is natuurlijk nog veel meer te vertellen.

Ik besluit met een citaat dat onze docent had gehoord en dat ons allemaal aansprak:

‘Inleving in de ander is cement van de samenleving’.

Vier dagdelen lang ondergedompeld worden in de filosofische levensbeschouwing van Martha Nussbaum, je emoties serieus nemen, hoe Martha Nussbaum dat doet met ‘woede’.... En dit onder de bezielende leiding van Corrie Haverkort, die door haar interactieve gespreksleiding ervoor zorgt dat je je van begin tot eind bij alles wat de revue passeert betrokken voelt.... Kortom, een weekend wat ik niet graag had willen missen!

Een impressie van Marijke Dijkstra

En dan is er nog de ‘bijvangst’ in de vorm van ontmoetingen en gesprekken en zomaar een aanbeveling van een boek wat voor mij een geschenk blijkt te zijn: ‘In de taal getild’, een proefschrift van Louise van der Pol over de dichter C.O. Jellema.

Eén van de dingen die ik in mijn evaluatie van het weekend opschreef was: ‘Je emoties serieus nemen en daar woorden aan geven, ook met woorden van anderen. ‘Eerdere ervaring met het lezen van de woorden van Jellema hebben me laten zien dat zijn gedichten vaak woorden geven aan mijn nog niet uitgesproken gedachten, a.h.w. ‘mijn emoties in de taal tillen’. In mijn aantekeningen van het weekend lees ik: “Taal maakt dat je dingen kan benoemen en het kunnen benoemen maakt dat je iets waarneemt”. Of het nu dichterlijke of filosofische taal is, denk ik nu.

De boeken van Jellema bleven de laatste tijd te lang ongelezen in mijn boekenkast staan. Maar door bovengenoemde boekentip vind ik weer nieuwe ingangen tot zijn verzameld werk.

Kortom, een kostbaar weekend met kostbare bijvangst.

VERSLAG LEZING

HENK MANSCHOT 'Blijf de aarde trouw'

In het kader van de serie lezingen over duurzaamheid organiseerde de Programma Groep van onze Vereniging Woodbrookers Barchem een lezing 'Blijf de aarde trouw'. Filosoof en ethicus Henk Manschot (emeritus hoogleraar – Universiteit van Humanistiek te Utrecht) was daartoe uitgenodigd op zondag 17 maart 2019. In de bibliotheek van Landgoedhotel Woodbrooke waren 28 toehoorders aanwezig. Cees Otto hield een korte inleiding over de oorsprong, 111 jaar geleden, van onze vereniging.

Henk Manschot begon met een korte introductie over de filosoof Friedrich Nietzsche (1844-1900), de eerste denker die ecologische uitspraken deed en gedachten had. Hierbij werden de termen terrasofie (wijsheid van de aarde) en antropoceen (een term geïntroduceerd door Alexei Pavlov en later bekend geworden door o.a. Nobelprijswinnaar Paul Crutzen) nader aangeduid.

Vervolgens vertelde Manschot over zijn studie in Frankrijk tijdens de 'culturele revolutie' eind-zestigste jaren. Deze periode heeft hem buitengewoon beïnvloed. Later werd hij docent filosofie aan de Universiteit van Humanistiek te Utrecht. Sinds zijn emeritaat houdt hij zich bezig met de groene problematiek. Hiertoe is hij sinds 2004 vele malen in China geweest, wat bij hem een 'omscholing' teweeg bracht.

Gelet op de 'klimaatmars' te Amsterdam met zo'n 40.000 deelnemers merkte Manschot op, dat er wat aan het schuiven is, ook in Nederland. Jongeren van nu zijn actiever en zien in dat het anders moet. De Engelse antropologe en biologe Jane Goodall meldde in dit verband, dat jongeren haar hoop zijn voor de toekomst. Momenteel doen ruim 1 miljoen jongeren

wereldwijd mee aan demonstraties. Dit alles werd gestart door de 16-jarige Zweedse scholiere Gretha Thunberg.

Wat te doen om de mensheid te laten voortbestaan? Dit is een gedachte vanuit de mens. Zoals gezien door astronauten vanuit het heelal is de aarde een revolutie binnen de evolutie. Voor hen was het een verrassende ervaring om de enige plek te zien waar leven is en waarnaar men moest en kon terugkeren. Dit is dan ook de reden dat veel astronauten later 'ecologen' werden. Hierbij staat de aarde, waarvan de mens deel uitmaakt, centraal.

Uitgebreid werd ingegaan op diagnoses uit Nietzsches 'Aldus sprak Zarathoestra'. Zoals 'De aarde heeft een huid en die huid heeft ziekten. Een van die ziekten is bijvoorbeeld de mens'. Hierop kwamen reacties van toehoorders, die het hier beslist mee oneens zijn. Volgens Nietzsche staat niet langer de mens centraal, maar de aarde en de wijze waarop wij de aarde zouden kunnen gaan bewonen en bewerken.

Manschot gaf hierna een kort overzicht van Nietzsches leven, tot aan het moment dat hij gaat wandelen in de bergen en hij een 'natuurschrijver' werd. Nietzsche woonde 10 jaar in het Zwitserse Sils Maria en wandelde daar 5 uur per dag. Daarna deed hij dit vele jaren aan de Côte d'Azur. De invloed van wat de natuur met Nietzsche deed, naar aanleiding van zijn wandelingen, werd verduidelijkt. Nadat Nietzsche zich het zuivere begrip natuur had eigen gemaakt, sprak hij over de ontmenselijking van de natuur en vervolgens de vernatuurlijking van de mens. Immers, voedsel is onze meest directe band met de aarde; aldus halen wij iets weg uit de natuur.

Manschot vervolgde onder meer met 'De mens is een koord gespannen tussen dier en Übermensch, een koord over een afgrond' en gaf hierover nadere uitleg. Wij zitten boven de afgrond, maar wij kunnen wel ergens naar toe; wij zijn een brug, geen doel. Wij moeten op een nieuwe manier naar de aarde kijken. De mens, die de aarde in haar waarde laat en zijn

geluk daarin vindt. Nietzsche zag uit naar de mensen die de aarde haar zin en richting geven.

Stilgestaan werd bij 'De aarde als bron aan ..' in het kader van Vitaliteit (openen van alle zintuigen); Zinbeleving (vertragen/verstillen/bewonderen); Generositeit (dankbaarheid - de zon als grote schenker). Aandacht kreeg ook 'De aarde als het grotere': Van object naar actor in een relatie van partnerschap en wederkerigheid; Soevereiniteit van de aarde; Rijke en arme aarde-culturen.

Na een korte pauze, waarin onder het genot van een drankje geanimeerde gesprekken tussen toehoorders onderling en met Manschot werden gehouden, volgde een discussie over verschillende door hem geponeerde zaken. Vooral het woord spiritualiteit werd genoemd. Manschot stelde, dat dit woord veelal wordt ingevuld in een bepaalde richting. Mensen hebben een beleving als onderdeel van iets groters. Daarnaast is er een toenemende seculiere spiritualiteit en wordt er ook meer teruggegrepen op oosterse spiritualiteit. Prinses Irene, in het kader van natuurspiritualiteit, werd hierbij genoemd. Daarnaast is er de rationele niet-spirituele benadering.

Naar aanleiding van een vraag over de verbinding tussen Marx en Nietzsche, vertelde Manschot over zijn carrière:

'begin' als Franciscaner monnik, vervolgens socialist, daarna in de zorg en vervolgens naar de natuur. De huidige paus Franciscus stelde, dat 'De schreeuw van de aarde en de schreeuw van de armen is dezelfde schreeuw'. Sociale ongelijkheid is een probleem bij het huidige vraagstuk van de ecologie. Niet iedereen kan het betalen. Manschot merkte hierbij op, dat Nietzsche geen gevoel had in verband met sociale ongelijkheid.

Ook de bevolkingsgroei werd ingebracht. Volgens Manschot werkt tot nu toe geen enkele strategie (China-eenkindpolitiek en India-sterilisatie). Hierna werd gesproken over onze individuele verantwoordelijkheid. Vanuit de zaal werd verder opgemerkt, dat klimaatverandering van alle tijden is. Genoemd werden ook de 'Strategie van de kleine stapjes' in verband met Jane Goodall en de 'Charter of compassion' van Karen Armstrong.

Afsluitend werd gesproken over de term 'antropoceen'. Dat is geen abstracte dreiging in de toekomst, maar is onze tijd waarin wij een extra slinger geven aan het geheel. De mens is nu de grootste natuurkracht op aarde. We beginnen te voelen dat gedragsverandering nodig is. Een nieuwe fase in de evolutie - met mogelijk cruciale gevolgen.

Arris H. Kramer

DOCUMENT

Vormingswerk in Bentveld

In 1919 ontstond binnen de Vereniging Woodbrookers Holland de Arbeidersgemeenschap der Woodbrookers (AG). Doel: de arbeidersbeweging dienen in religieuze zin. Wat dat precies betekende was op het moment van ontstaan nog niet helemaal helder, maar de ambitie was er niet minder om. Na cursussen in Bennekom, Lunteren en Barchem kon de gemeenschap in 1931 de deuren openen van een eigen centrum. Te Bentveld, bij Haarlem. Tot midden jaren negentig werden hier cursussen verzorgd. Voor leden van de AG, maar ook voor werkelozen, bedrijfsleiders, politici, vormingswerkers en vele anderen. In het vierde deel van de serie over vormingswerk vertel ik over de unieke sfeer van Bentveld. Waar de opkomst altijd onvoldoende was en het aantal vreemde kostgangers toch hand over hand toenam.

Door Maarten van den Bos

De mogelijkheid een eigen centrum te vestigen in het westen van het land was in het bestuur van de Arbeidersgemeenschap al meermalen ter sprake gekomen. Meestal was de conclusie al snel dat het aan financiële ruimte ontbrak. Dat werd door het bestuur danig betreurd. De bijeenkomsten in Barchem, waarover Marijke Sondorp in de vorige aflevering in deze serie verhaalde, waren voor velen moeilijk bereikbaar en een centrum in het westen zou dat probleem oplossen. Tegen het eind van de jaren twintig wist Willem Banning, voorzitter van de AG, echter tegelijkertijd twee inkomstenbronnen aan te boren die het mogelijk maakten toch op zoek te gaan naar een – zij het bescheiden – eigen plek.

In de eerste plaats bleek zowel het Nederlands Verbond voor Vakverenigingen als het Nationale Crisiscomité van het Ministerie voor Sociale Zaken bereid de AG een subsidie toe te kennen om ‘ontwikkelings- en opvoedingswerk onder arbeiders’ in ‘den ondogmatische religieuze geest der Woodbrookers vereniging’ te gaan aanbieden. Belangrijker nog waren de genereuze schenkingen van Emilie Knappert, sinds het einde van de negentiende eeuw een van de drijvende krachten achter het volksontwikkelingswerk en sinds 1899 directrice van het Leidse Volkshuis, en Henriette Roland Holst. De befaamde dichteres, onder meer de auteur van de Nederlandstalige tekst van De Internationale, had sinds medio jaren twintig contact met Banning en schoof steeds dichter naar een religieus geïnspireerd socialisme.

Op 2 september 1931 opende het eigen huis voor de Arbeidersgemeenschap haar deuren. Meer dan Barchem, waar de AG toch enigszins een bijwoner bleef van de Vereniging Woodbrookers in Holland, werd het al snel hét thuis van de AG en een begrip in de uitdijende sociaal-democratische beweging in Nederland. Tal van organisaties en verenigingen organiseerde er cursusweekeinden. Banning, die in 1928 directeur werd van de Vereniging Woodbrookers Holland en de Arbeidersgemeenschap en al snel na de opening ook in Bentveld ging wonen, was daar vrijwel altijd wel op de een of andere manier bij betrokken. Zijn vrouw Han nam de administratie op zich. Een ‘bijna overmoedig avontuur’, zoals Banning de opzet van het centrum in een terugblik omschreef, kon beginnen.

Te Bentveld werden cursussen en bijeenkomsten georganiseerd en in die zin gebeurde er weinig anders dan in Barchem. Er was jongerenwerk, studentenleergangen en er waren bijeenkomsten over de toekomst van het socialisme in tijden van economische crisis. Er waren bijeenkomsten gericht op vrouwen en voor leiders uit het bedrijfsleven (de zogenoemde zakencursussen). Nieuw was het werk voor werklozen, bedoeld om even te kunnen ontsnappen uit het soms uitzichtloze bestaan in een tijd waarin bijna een kwart van de Nederlandse beroepsbevolking korter of langer te maken kreeg met werkeloosheid.

In de cursussen stond altijd een thema centraal, maar dat leek ondergeschikt aan de waarde die gehecht werd aan ontmoeting, wederzijds respect en het doordenken van levensvragen. Het is juist daarom niet gemakkelijk iets te laten zien van de inhoud van het werk in Bentveld. Uiteraard zijn er overzichten bewaard, van sprekers en thema's, teksten van inleidingen en overzichten van aantallen deelnemers. De impact die de bijeenkomsten had op de betrokkenen valt echter uit die wat dorre opsommingen niet gemakkelijk naar boven te halen. Het aantal bewaarde herinneringen is beperkt tot kleine inkijkjes die af en toe in bijvoorbeeld dit tijdschrift gepubliceerd werden. Zo schreef een van de deelnemers aan een cursus voor werklozen medio 1935 over 'die houding van mens tot mens, die we in ons hart zo graag willen, open, behulpzaam, begrijpend'. Juist daaraan ontleenden de deelnemers 'weer moed en geloof, moed in de vele lichteloze dagen, die ons de werkeloosheid brengt, weer geloof in de mensenliefde'.

En hij was geen uitzondering. 'De lezingen worden gehouden, één des morgens en één des avonds. Over alle lezingen hebben discussies plaats. De onderwerpen, die behandeld worden, zijn zowel van socialistische als van religieuze aard en worden allen door zeer goede inleiders behandeld. Makers, ik zou nog veel kunnen schrijven over hetgeen wij op Bentveld hebben mee

gemaakt, zoals over de wandelingen, het gezellige bijeenzijn op die koude vrijdagmiddag bij het haardvuur in de praatzaal, over het rooien van een boom, het eten dat zo kostelijk was', maar daar ging het niet om. De essentie was 'het gevoel van eens vrij te zijn, vrij van de knellende banden der werkeloosheid'. Het waren bijeenkomsten die mensen de zin van het leven weer deden inzien. Lieten zien 'hoe het behoort te zijn in de wereld' zoals een deelnemster aan een 'vrouweninternaat' schreef.

Dat zijn grote woorden, maar het is van belang te benadrukken hoezeer de cursussen in Bentveld in gingen tegen de heersende cultuur waarin onderscheiden naar stand en sekse de samenleving nog in zeer belangrijke mate kleur gaven. In Bentveld werden die verschillen bevestigd maar toch vooral doorbroken. Ja, de inleiders waren meestal geleerde mannen, maar het gesprek was open en er was voor iedereen plaats. En ook van de geleerde inleiders werd verwacht dat zij 's-avonds hielpen met de corvee. Banning de aardappels te zien schillen, was voor een van de deelnemers aan het werklozeninternaat naar eigen zeggen een ervaring van doorslaggevende betekenis. Blijkbaar waren ook geleerden en predikanten, mannen van aanzien, gewoon mensen.

Het was de waardering voor het werk die een groep deelnemers aan de werklozeninternaten er onder leiding van de werkeloze ingenieur Aris Dros toe bracht op het terrein van Bentveld een lezingenzaal te bouwen. Toen het werk klaar was, schreef Roland Holst voor de bouwers een zogenoemd 'spreekkoor', ter waardering voor het werk. 'Als zoo velen, werden wij/gestooten in een vreemde leegte/we dachten: "we klimmen wel weer naar boven"/We hoopten: "het zal niet zijn voor lang"'. Maar lang was het wel en de hoop vervloog wel eens. En dan was dappere strijd nodig, en saamhorigheid, maar toch vooral ook een plek waar werklozen niet in de eerste plaats werkeloos waren, maar mens. Die plek, dat was Bentveld.

Waar het niet alleen ging om levensvragen, maar ook om politiek. Een sociale politiek van kleine stappen, vorm gegeven in het Plan van de Arbeid uit de jaren dertig of bestaanszekerheid als hoeksteen van de wederopbouwperiode, voorzien van een duidelijk ethisch fundament. Hier kreeg het personalistisch socialisme vorm dat Banning na de oorlog neerlegde in zijn boek *De dag van morgen* en dat het fundament vormde voor de oprichting van de nieuwe Partij van de Arbeid. Hier kregen onder leiding van Adriaan van Biemen, de opvolger van Banning als directeur van de AG, tal van vakbondsmensen en PvdA'ers onderricht in de geschiedenis van de sociaaldemocratie en werd veelvuldig gesproken over de toekomst ervan.

Tekening Willem Banning in Bibliotheek Woodbrookershuis Barchem

Het cursuswerk in Bentveld floreerde, mede ook vanwege de veelgeroemde sfeer en de kwaliteit van cursusleiders als Banning en Van Biemen. Maar het kwam vanaf het midden van de jaren vijftig ook onder druk te staan. Door de toenemende noodzaak terug te vallen op overheidssubsidies drong de vraag zich op naar de eigenheid van het werk. En met die vraag kwam de zelfreflectie en met de reflectie kwam de twijfel. Het moeten voldoen aan de standaarden voor subsidie maakte het werk pedagogisch sterker, maar de Arbeidersgemeenschap evenzo onzeker. Over haar eigen rol en positie, de verhouding tussen vormingswerk en politiek en de vraag of er onder alle cursussen nog een stevig genoeg ideologisch fundament lag. Over de spanning die dit alles met zich meebracht gaat het volgende artikel in deze serie.

Willem Banning, 1933

In het voorjaar 1934 bouwden werklooze makers, die de Arbeiders Gemeenschap hadden leeren kennen door haar werkloozen-bijeenkomsten, een nieuwe Lezingzaal te Bentveld. Zij hebben haar ingewijd en aan de A. G. overgedragen met dit spreekkoor, geschreven door Henriëtte Roland Holst en ingestudeerd onder leiding van J. C. Frevel. De inwijding vond plaats 14 April 1934.

Henriëtte Roland Holst

Foto 2

Foto 1: Uit het spreekkoor, met handtekening van Henriette Roland Holst (foto: collectie Banning Vereniging)

Foto 2: Lezingzaal Bentveld (foto: collectie Banning Vereniging)

* Dit artikel is eerder verschenen in het orgaan van de Banning Vereniging, Tijd en Taak, van november 2018. In november 2019 bestaan de Banning Vereniging en haar voorlopers 100 jaar.

PERSOONLIJKE ERVARING

Mystiek?

In de jaren twintig van de vorige eeuw was Woodbrookersbestuurslid dr G.H. van Senden voor die tijd vooruitstrevend bezig om de retraite te introduceren bij een grotendeels protestantse groep Barchemleden.

Dat riep veel weerstand op. Retraite was toen een typisch katholiek begrip, en als het symbolisch gebruikt werd, was het voor klinieken met geesteszieken.

Na WO II werd het begrip al meer gebruikt door protestanten. Het betekende voor de Barchemleden een langere periode van de stilte, zoals men die al kende.

En waar was de stilte in Barchem anders voor bedoeld dan inkeer en je openstellen voor een contact met God? Mystiek was toen nog vooral bekend bij de katholieken, en later bleken ook de oosterse religies veel mystieke aspecten te hebben.

Naarmate men meer openstond voor andersdenkenden, groeide ook de behoefte aan stilte, aan inkeer, aan spiritualiteit, en ook aan spirituele ervaringen.

Er werden in Barchem vele cursussen aan gewijd. Men zocht ervaringen die het alledaagse overstijgen konden, naar eenheid in de eenzaamheid. Dat was trouwens ook een van de doelstellingen van de vereniging: dialogen aangaan met andersdenkenden, maar dit terzijde.

Vroeger, toen mensen nog in stammen leefden, beleefden ze vele ervaringen waar ze geen verklaring voor konden geven. Het onweer, vulkanen, droogte, enz. Ook leven en dood waren natuurlijk zaken die hen voor raadsels stelden.

Er werden rituelen omheen gevormd, die hielpen om deze ervaringen te verwerken. Later werden de rituelen ingebed in

een bepaalde religieuze vorm waardoor de goden een plaats in hun leven kregen. Veel oer-rituelen zijn later weer overgenomen door het christendom, en werden zo een christelijke traditie.

Niets nieuws tot nu toe. Maar de wetenschap heeft kunnen aantonen dat de verschijnselen waar we vroeger geen raad mee wisten en als het ‘werk van de goden’ beschouwden, duidelijke rationele verklaringen hebben.

Het punt is, dat we de natuurverschijnselen altijd op drie manieren kunnen bekijken:

- de relationele manier: verklaren via proefondervindelijke bewijzen en met theorieën
- de religieuze manier: geloven dat het verschijnselen zijn die in verband staan met acties van de goden of God, meestal in relatie tot ons eigen handelen
- de gevoelsmatige manier: ervaren dat de gebeurtenissen onze gevoelens raken. Ze zijn er en hebben invloed op onze ervaring, we voelen ons ermee verbonden, als deel van alles om ons heen. Het ‘waarom’ is dan niet meer relevant.

Zodra we deze drie manieren met elkaar proberen te verbinden, ontstaat er een probleem. Wat is waar of niet waar en voor wie?

Het is de andere kijk, de andere bril die je opzet.

Ik kan een baby zien als een gevolg van een sexuele relatie tussen twee volwassenen, als een product van twee verschillende series genen. Gezond of niet, gekleurd of niet, enz.

Ik kan de baby ook zien als een godsgeschenk, waar we Hem dankbaar voor moeten zijn en ootmoedig ons leven wijden aan deze baby.

Ik kan ook ontroerd raken door dit nieuwe leven, tijd en ruimte even verliezen voor dit wonder. Wat een vreugdevol nieuw begin, wat mooi, ah!

In het christendom is lang traditioneel getracht om de verschijnselen op de religieuze manier te verklaren. Het maakte dat bepaalde mensen die van zichzelf dachten dat ze 'goed' leefden, God welgevallig waren, en de anderen waren dat niet. Er werd verwezen naar de monniken, de nonnen, de kluizenaars en heremieten, die zich helemaal hadden afgezonderd om zich te wijden aan God. Jezelf geestelijk en lichamenlijk afwijzen werd verheven tot voorbeeld voor degenen die dat niet deden.

Dus alle ellende die hen overkwam was straf, omdat ze niet leefden zoals God van hen verlangde, zo dacht men.

De wetenschap heeft een aantal verschijnselen kunnen verklaren en ook kunnen veranderen. Zo weten we nu meer over oorzaken en gevolgen, die we niet direct hoeven te verbinden met een actie van God of goden.

Bacteriën en virussen brengen ziektes over op de mens, waar hygiëne een aantal ziektes kan voorkòmen, bijvoorbeeld. Toch blijft er nog heel veel onverklaard. De samenhang van de verschijnselen is vaak zo gecompliceerd, dat veel nog een mystérie blijft.

Het woord mysterie is letterlijk een onverklaarbaar feit. Mystiek is wat mij betreft de geestelijke kant ervan: het openstaan voor eenheidservaringen. Ook de mystiek is overgenomen door het christendom: slechts door versterving (afwijzen van je lichaam) en onafgebroken geestelijk zoeken naar God, bracht soms de mystieke ervaring, de eenheid met God.

Nu steeds meer mensen het christendom loslaten op dit punt, wordt ook de mystiek anders ervaren. Elk mens kan een eenheidservaring krijgen.

Een ongelooflijk moment van verwondering, liefde, schoon-

heid, waarbij je je even tijd- en ruimteloos voelt. Maar het is ook een geluksmoment, even voel je dat je één bent met alles en allen. Even later ben je weer terug in de realiteit van alledag, van hier en nu. Jammer! Je had dat best nog langer willen ervaren!

Als ik een mooi muziekstuk hoor, word ik daar soms zo door ontroerd, dat ik alleen maar die tonen ervaar. Ik bèn die tonen, die melodie of dat accoord. Ik verlies de tijd en de ruimte even, en ervaar alleen de liefde, de schoonheid van dat moment.

Want niets is zo vluchtig als muziek!

Soms voel ik datzelfde alomvattende liefdesgevoel als ik jonge kinderen zie. Ze leven nog oorspronkelijk, maken toch al deel uit van ons leven, ach wat mooi, ze ontdekken, groeien, verbazen zich, bezien de wereld nog geheel open. Tijdloos.

Een ander voorbeeld was van de zomer, toen ik in de zon in mijn achtertuin stond. De wilde bijen gonsden, het rook er naar allerlei bloeiende bloemen. Ik hoorde de vogels fluiten, en ineens maakte ik deel uit van alles om me heen. Het glansde, kleurde, maakte een soort klank, niet werkelijk onder woorden te brengen wat ik toen voelde.

Even later was dat gevoel alweer verdwenen, en ging de telefoon. Terug naar de werkelijkheid dus.

En toch, als je er eenmaal voor open staat, ervaar je het vaker. Het kan je leven van alledag verrijken, omdat je ervaren hebt dat we ondanks duidelijke verschillen in wezen bij elkaar horen. En ook dat er naast de vele verschrikkingen ook heel mooie dingen zijn te ervaren, als je er maar voor openstaat. Is dat liefde?

Dores Lignac

CURSUSWEEK

Schilderdagen in Barchem

Ik zie, ik zie wat jij niet ziet

Met dit thema in ons achterhoofd onderzoeken we de mogelijkheden van verf, krijt, inkt of potlood op verschillende ondergronden, zoals papier en textiel.

We werken aan de hand van opdrachten, die in een dagdeel zijn uit te voeren.

We schilderen of tekenen naar aanleiding van de natuur, de mensen of gebouwen om ons heen en we gebruiken onze eigen fantasie.

En natuurlijk praten we er met elkaar over: Wat spreekt je aan in je eigen werk en wat in het werk van de ander? Welke lijnen, vormen of kleuren vind je sterk of juist zwak? Waar ben je tevreden over en wat stoort je? Hoe kun je je werk veranderen, zodat je wel tevreden bent?

Naast dit werken gaat het die dagen vanzelfsprekend vooral om het plezier, om de ontmoeting met elkaar, om het gezellig samen eten en de gesprekken in de wandelgangen.

Soms zeggen mensen 'Ik kan helemaal niet tekenen'. Dan vinden ze het resultaat het belangrijkste, misschien wel de bewondering van de anderen. Helaas, daar gaat het tijdens deze schilderdagen niet om. Het gaat om het doen (zeggen we nu), om het proces (zeiden we vroeger). Precies, ervaar maar hoe fijn het is om op deze manier bezig te zijn!

En natuurlijk is er plaats voor de niet-tekenende deelnemer, die zichzelf overdag bezighoudt en die af en toe eens in het atelier komt kijken of ...

Datum:	Dinsdag 13 augustus voor de lunch
	Vrijdag 16 augustus, na de lunch
Gastvrouw:	Marijke Sondorp
Prijzen:	De prijzen zijn afhankelijk van overnachting in een slaaphuisje of in een hotelkamer en van het aantal deelnemers. Dat is bij 5 deelnemers tussen de 400 en 500 euro, bij 9 deelnemers tussen de 360 en 450 euro, op basis van vol pension en materialen.
Anmelden:	masondorp@solcon.nl of 0341-353717

CURSUSWEEKEND

Compassie

De stichting Handvest voor Compassie NL bestaat sinds 2014 en heeft als doel om het gedachtegoed van de Britse schrijfster Karen Armstrong m.b.t. de Gulden Regel & compassie te ondersteunen en te promoten.

In het weekend in november buigen we ons met vier leden van deze stichting over de verschillende thema's rond compassie, met uiteraard ruimte voor eigen inbreng en gesprek:

Vrijdagavond

- Compassie & zelfcompassie; onlosmakelijk verbonden (Monica Neomagus)

Zaterdagochtend

- Het internationale Charter for Compassion en het Parliament of World Religions (Gerthe Lamers)

Zaterdagmiddag

- Compassie vanuit Boeddhistisch perspectief (Anand Swami Persaud)

Zaterdagavond

- Filosofe Martha C. Nussbaum en jurist Richard A. Posner over de vraag of literatuur kan humaniseren. (Ton Liefaard)

Datum:	Vrijdag 8 november 17.00 uur
	Zondag 10 november, na de lunch
Gastheer:	Bart van der Elst
Prijzen:	Slaaphuisje: € 220 p.p.
	Hotelkamer 1-persoons: € 245 p.p.
	Hotelkamer 2-persoons: € 227 p.p.
	Woodbrookersleden ontvangen 10% korting
	De cursus gaat door bij minimaal 12 deelnemers.
Aanmelden:	masondorp@solcon.nl of 0341-353717

De cursus gaat door bij minimaal twaalf deelnemers.

Programma Vereniging Woodbrookers

Wat en wie bij de Woodbrookers?

Wanneer mensen voor het eerst de naam Woodbrookers horen, vragen zij altijd om nader uitleg. De naam van de vereniging zegt inhoudelijk niets over het doel. Woodbrooke is een landgoed bij Birmingham, waar de Quakers bij elkaar komen. Leidse studenten theologie en filosofie zijn daar aan het begin van de vorige eeuw op bezoek geweest. Zij waren zeer onder de indruk van de open sfeer tijdens de conferenties en de rust om met elkaar te discussiëren over de zin van het leven en de verantwoordelijkheid voor de maatschappij. Zij hebben daarnaast ervaren hoe het is om met elkaar stil te zijn. Dat wilden zij in Nederland ook. En zo zijn Karel Roessingh en later diens leerling Willem Banning voortrekkers geweest van het werk van de Woodbrookers.

Ter illustratie een deel van de statuten van de Vereniging Woodbrookers Barchem:

NAAM, ZETEL EN DUUR

Artikel 1

1. De vereniging draagt de naam 'Woodbrookers Barchem'. Zij is opgericht onder de naam 'Vereeniging Woodbrookers in Holland' op acht en twintig december negentienhonderd acht. Zij is voortgekomen uit het Quakersettlement Woodbrooke.
2. De vereniging heeft haar zetel te Barchem, gemeente Lochem.
3. De vereniging is aangegaan voor onbepaalde tijd.

DOEL EN MIDDELEN

Artikel 2

De vereniging heeft tot doel door onderlinge ontmoeting in een geest van openheid, religieuze verbondenheid en maatschappelijk betrokken zijn bij te dragen aan persoonlijke

verdieping en aan bezinning op de maatschappelijke verantwoordelijkheden.

Artikel 3

Zij tracht dit doel te bereiken door:

- a. het houden of doen houden van cursussen, retraites, lezingen en besprekingen;
- b. het leggen en onderhouden van contacten met verwante instellingen en het deelnemen aan samenwerkingsverbanden terzake;
- c. het leggen en onderhouden van internationale contacten;
- d. de uitgave van geschriften;
- e. alle andere wettige middelen, die aan het doel bevorderlijk kunnen zijn.'

Die sfeer tijdens de cursussen wordt gekenmerkt door een ondogmatische houding. De Vereniging heeft allerlei lijnen naar maatschappelijke groepen, maar valt niet onder auspiciën van een geloofsrichting of politieke overtuiging. In het verleden zijn er in Barchem allerlei conferenties geweest van vrijdenkers en voormannen, die zich bij de Woodbrookers terugtrokken om zich te bezinnen op fundamentele besluiten. Maar de besluiten voor het oprichten van een politieke partij, of een omroepvereniging, werden wel bij maar nooit namens de Woodbrookers genomen.

Dat samen praten over belangrijke keuzes in ieders persoonlijk leven gebeurt nog steeds in Barchem, lees hiervoor het programma!

Over het lidmaatschap van de Vereniging Woodbrookers Barchem

Als u zich wilt aansluiten bij de vereniging bent u van harte welkom als aspirant-lid:

- U ontvangt de periodieke nieuwsuitgave van de Woodbrookers, de WoodbrookersBerichten
- U ontvangt een reductie van 10% bij deelname aan cursussen van de Woodbrookers en bij logies in het hotel buiten de cursussen om
- U betaalt een jaarcontributie van € 32,50

Na een jaar kunt u lid met stemrecht worden. Dit gaat automatisch als er in het aspirantjaar geen bezwaren over uw lidmaatschap zijn gemaakt door leden van de vereniging. U gaat dan € 65,- betalen. U ontvangt uitnodigingen voor de ledenvergaderingen en de jaarverslagen naast het bovengenoemde.

En als u geen lid wilt worden, of wilt blijven, maar u draagt het werk van de Woodbrookers wel een warm hart toe, dan kunt u voor € 25,- per jaar donateur worden. In dat geval wordt u net als de leden op de hoogte gehouden van het verenigingswerk via het bulletin, alleen krijgt u geen korting bij deelname.

U kunt zich bij de administratie aanmelden via:

adm@woodbrookers.nl

Het bankrekeningsnummer is NL57 INGB 0000 9300 00

Mutaties

Mutaties vanaf oktober 2018

Aangemeld als aspirant lid

- * J. I. Sombroek – Visser – Koog aan de Zaan
- * D. Scherjon – Leiden
- * B. de Leeuw – Utrecht

Afgemeld als lid

- * F. Felix – Deventer
- * G. van Rheenen – Amersfoort
- * E. Rombach- Rauws – Wageningen
- * A.M.C. Rozendaal – Rotterdam
- * L.Tigchelaar – Eindhoven
- * P. Waardenburg – Voorburg
- * H. Wiersma - van der Veen – Bussum

Overleden

- * Th. Hoopman - Kaeming – Aalten
- * P.J. Schipperus – Gouda
- * C.S. van 't Veer- Kist – Heiloo

Legaat of erfstelling

Wie de Vereniging Woodbrookers Barchem een warm hart toedraagt, kan ons werk steunen met een legaat of erfstelling. De Vereniging Woodbrookers Barchem is een zelfstandige rechtspersoon. Het maken van een legaat of erfstelling geschiedt bij testament. Een beschikking ten behoeve van de Vereniging Woodbrookers Barchem kan bijvoorbeeld luiden: 'Ik legateer, vrij van rechten en kosten, aan de Vereniging Woodbrookers Barchem een bedrag van euro ...' Het is mogelijk aan een dergelijke beschikking een bepaalde bestemming te verbinden.

Zij die een schenking aan onze vereniging willen doen, kunnen over de vorm waarin dit kan geschieden contact opnemen met Ariepieter Versloot, telefoon 0299-655557.

Colofon

WoodbrookersBerichten

Tijdschrift van de Vereniging Woodbrookers Barchem.
ISSN 2405 -5638.

Administratie

Peppelerweg 21, 3881 XJ Putten
Telefoon 0341-353717
E-mail: adm@woodbrookers.nl
Website: www. woodbrookers.nl

Opgave voor cursussen

Opgaven kan per post: Peppelerweg 21 3881 XJ Putten, per telefoon 0341 -353717, of per e-mail masondorp@solcon.nl, o.v.v. de cursusnaam en door een gedeelte van de cursusprijs ad € 15,00 als inschrijfgeld over te maken op rekeningnummer NL57 INGB 0000 9300 00 van de Vereniging Woodbrookers Barchem.

De cursussen vinden plaats in het Woodbrooke Landgoedhotel Woodbrookersweg 1, 7244 RB Barchem
Telefoon 0573 - 441734

Bestuur vereniging

Marijke Sondorp (voorzitter), Bart van der Elst.

Redactie WoodbrookersBerichten

Marijke Sondorp

Kopij WoodbrookersBerichten

Peppelerweg 21, 3881 XJ Putten
Telefoon 0341-353717
masondorp@solcon.nl

Vormgeving

Mans57, Lochem, 06 5168 2755

Vereniging Woodbrookers Barchem

Al in 1913 werden er cursussen georganiseerd op het landgoed in Barchem, waar kort daarna het Woodbrookershuis verrees. Nog steeds organiseert de Vereniging Woodbrookers Barchem een eigen cursusprogramma. Het accent ligt op levensbeschouwelijke, culturele en maatschappelijke verdieping.